

BESCHERMING BEVOLKING

Toelichting

op de wenken voor de bescherming van uw gezin en uzelf

october 1941

Luchtgevaar

Wanneer het ondanks alle pogingen een oorlog af te wenden toch zeker zou komen is het gevaar, waardoor u zeker in het begin het eerst bedreigd wordt, het *luchtgevaar*.

Daarom wordt in dit boekje behandeld wat luchtgevaar betekent en wat u daartegen kunt doen.

Luchtgevaar betekent kans op bommen en raketten, en wel in soorten.

Deze bommen veroorzaken verwoestingen en branden. Soms kunnen zij bovendien radioactieve neerslag teweegbrengen, in de Engelse taal 'fallout' genoemd. Omdat het korter is wordt dit woord ook meer gebruikt.

Evenals in de vorige oorlog zijn er nog steeds *brisantbommen*, die door direct geweld en luchtdruk slachtoffers maken en verwoestingen aanrichten, soms ook branden veroorzaken, en *brandbommen*, die zoals de naam al zegt branden verwekken.

Beide soorten bommen kunnen ook door elkaar worden uitgeworpen.

Bovendien moet in toenemende mate rekening worden gehouden met raketten. Zij kunnen uit vliegtuigen worden geschoten, maar ook van de grond, eventueel over afstanden van honderden en zelfs duizenden kilometers.

In de laatste dagen van de vorige oorlog zijn voor het eerst ook atoombommen gebruikt. Zij bleken het begin te zijn van een geheel nieuwe ontwikkeling van kleinere en grotere atoombommen, van waterstofbommen en van nog gevaarlijker wapens die in de eerstkomende jaren gelukkig nog niet aan een praktische toepassing toe zullen zijn. Deze wapens berusten op de kennis, die men zich langzamerhand heeft verworven van de kerndeeltjes van alle stof. Daarom heeft men alle atoom- en waterstofbommen (en raketten die een dergelijke lading dragen) samengevat onder de naam van kernwapenen, of, met een vreemd woord, nucleaire wapenen. Daarentegen noemt men alle andere aanvalsmiddelen de conventionele.

Wij hopen dat er geen oorlog komt. Wij hopen, dat als een oorlog onvermijdelijk blijkt, het

*Enige weken geleden zijn de wenken huis aan huis verspreid.
Zij kunnen vragen bij u hebben doen opkomen. Misschien hebt u daarover al gesproken in uw gezin, in uw kennissenkring of met uw blokwachter van de BB. Mogelijk is een deel van uw vragen al beantwoord.
Om u intussen in de gelegenheid te stellen u wat meer te verdiepen in problemen, die in deze tijd ons allen bezig moeten houden, wordt u dit boekje aangeboden. Er kunnen zich, misschien, omstandigheden voordoen, die het noodzakelijk maken, dat u weet wat hierin staat.
Stel daarom niet uit, maar lees het nu.*

geen kernwapenoorlog zal worden. Maar er zijn atombommen en waterstofbommen en er is dus de kans, dat zij gebruikt zullen worden. Daarom moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid van een kernwapenoorlog, niet alleen bij de militaire voorbereidingen, maar ook bij de bescherming van de bevolking, want ook in dat geval mag u niet machteloos zijn; en hoeft u het ook niet te zijn.

Wat kunt u tegen het luchtgevaar doen?

Eerst zullen besproken worden de beschermingsmogelijkheden tegen brisantbommen en brandbommen. Later komt dan de bescherming tegen de verschillende uitwerkingen van atombomexplosies aan de orde. De beschermingsmaatregelen, die u kunt nemen tegen de uitwerking van conventionele en kernwapenen sluiten bij elkaar aan. Wat u gaat doen om uw gezin en uzelf te beschermen tegen brisantbommen en brandbommen, komt u goed van pas, wanneer u ook de bescherming tegen de gevolgen van atombomexplosies in uw plannen betreft.

Conventionele aanvalsmiddelen

Conventionele aanvalsmiddelen zijn, zoals gezegd de brisantbom met scherf- en luchtdrukwerking en de brandbom met brandstichtende werking.

Bommen worden niet zo maar in het wilde weg geworpen. Een tegenstander heeft bepaalde doelen op het oog, wanneer hij een luchtaanval lanceert. Welke doelen hem vooral kunnen interesseren is niet zo moeilijk te raden. Maar daarmee is niet gezegd, dat elders niets zal gebeuren. De aanvallende vliegtuigen kunnen zich vergissen. Zij kunnen ook door de militaire luchtverdediging in het nauw worden gedreven. Dan ontdoen zij zich misschien van hun bommenlast waar hun dat het beste uitkomt. Zij kunnen ook getroffen worden en brandend neerstorten. In beide gevallen kan dan iets en zelfs veel gebeuren op plaatsen waar helemaal geen doelen zijn, van belang voor de tegenstander.

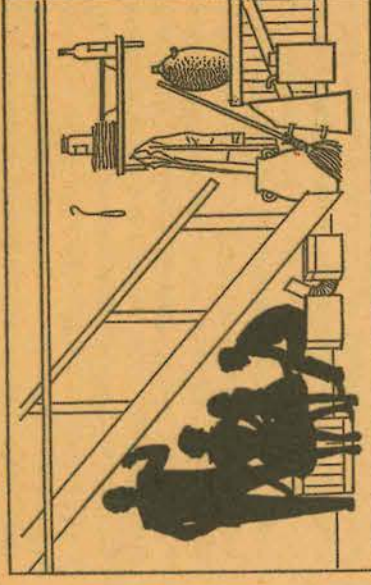
Daarom is het zaak, dat ieder nagaat wat hem te doen staat in elke situatie, of het nu aanvallen met conventionele of kernwapenen be-

treft. Tegen beide soorten van bommen kunt u zich het best beschermen in een schuilplaats, waarin u zich met uw gezin terugtrekt bij luchtalarm of wanneer u merkt dat er gebombardeerd wordt. Met 'het best' willen wij niet zeggen, dat u er helemaal veilig bent. Tegen een voltreffer kunt u met uw schuilgelegenheid niet op. Wel kunt u een schuilplaats inrichten, waar u bescherming kunt vinden tegen bomscherven, glasscherven, rondvliegend of neerstortend puin.

Hoe komt u aan een schuilplaats? Door daarvoor de veiligste plaats in uw huis te bestemmen.

Dat kan een kelder zijn of een souterrain, maar heeft u die niet, dan is er altijd wel een vertrek, dat veiliger is dan een ander.

Als een huis instort, zijn de zolderingen gewoonlijk niet in staat de last van het puin te dragen, en zij zullen dus ook omlaag komen. Maar hoe steviger de zolderingen door de muren gedragen worden, hoe beter zij het houden. Een gang is dan ook veiliger dan de huiskamer; een muurkast of een plaats onder een trap is nog beter en een kelder is natuurlijk het best. Als

Schuilen onder de keldertrap

u in een flat met een gemeenschappelijk souterrain woont, moet u daarom met de andere bewoners van het gebouw tot overeenstemming zien te komen over het gebruik daarvan.

Wanneer u de veiligste plek in huis hebt gevonden, kan de graad van bescherming daarvan vaak nog worden verhoogd door bepaalde technische voorzieningen. Het zou te ver voeren die hier te behandelen. Men vrage hiervoor, en ook wanneer men bij nieuwbouw een schuilkelder

wil inrichten, het advies van deskundigen. Uw blokwachter zal u hierover nader kunnen inlichten.

U kunt ook dekking zoeken buitenshuis, op uw erf of in uw tuin, nl. in een schuilloopgraaf, wanneer de grondwaterstand niet te hoog is en u voldoende ruimte hebt om uw schuilloopgraaf zover van uw huis te maken dat, als het laatste instort, uw loopgraaf niet meteen onder het puin bedolven wordt.

Een schuilloopgraaf heeft intussen verschillende bezwaren, vooral bij de bescherming tegen fallout, en verdient alleen dan aanbeveling, wanneer u in uw huis niet iets beters kunt inrichten.

Brand

Brand is een ander groot gevaar. Deze kan worden veroorzaakt door brandbommen of gloeiende bomscherven, maar ook door omgeworpen kachels, gesprongen gasleidingen en zo meer. Wat doet men er tegen? Om brand te krijgen moet er in de eerste plaats iets kunnen branden. Hoe minder brandbare goederen uw huis dus bevat, hoe minder kans op brand er bestaat. Doe

dus vooral de rommel van uw zolder weg. Zorg ook, dat er op uw erf of in uw tuin geen brandbaar materiaal zo dicht bij uw huis ligt, dat, als het in brand vliegt, het ook nog uw huis in lichterlaaie zet. Temper of doof bij luchtalarm uw verwarming en draai de gasranen dicht. Merkt u na een bombardement dat er ergens in de buurt brand is, neem dan ook de gordijnen af, want als de ruiten breken en de gordijnen naar buiten wapperen, kunnen die gemakkelijk vlam vatten door vliegvuur.

Komt er brand bij u, dan moet u die zo snel mogelijk zien aan te pakken. Ook tegen brandbommen kunt u vaak iets doen, als deze maar terstond na de inslag onschadelijk gemaakt worden. De manier waarop zult u weer kunnen horen van uw blokwachter.

Misschien is u nu getroffen door iets, wat moeilijk te rijmen schijnt. Tegen het scherfgevaar moet u de schuilplaats in, tegen het brandgevaar naar de zolder. Zo is het inderdaad. Maar u moet dit zo uitleggen, dat u met de hele familie bij luchtgevaar in de schuilplaats blijft tot u meent, dat uw eigen huis getroffen is. Op dat moment zal er iemand moeten gaan kijken en

moeten trachten een begin van brand te blussen. Blijft u daarentegen in uw schuilkelder zitten, dan is de kans groot, dat in een korte tijd uw gehele huis in lichterlaaie staat, en u er niet meer uitkomt.

Kernwapens

Waarin verschilt het kernwapen van het conventionele aanvalsmiddel?

Allereerst, doordat het veel meer geweld veroorzaakt bij de ontploffing. Maar een atombom is niet alleen maar een sterke brisantbom met een luchtdruk, die zo hevig is, dat hij tot heel ver van de ontploffing vernielingen veroorzaakt. Bovendien komt er radioactieve straling bij voor, en dan nog een zeer sterke lichtflits en een hitteflits. Licht en hitte komen bij een gewone bom natuurlijk ook voor, maar in veel mindere mate dan bij een atombom.

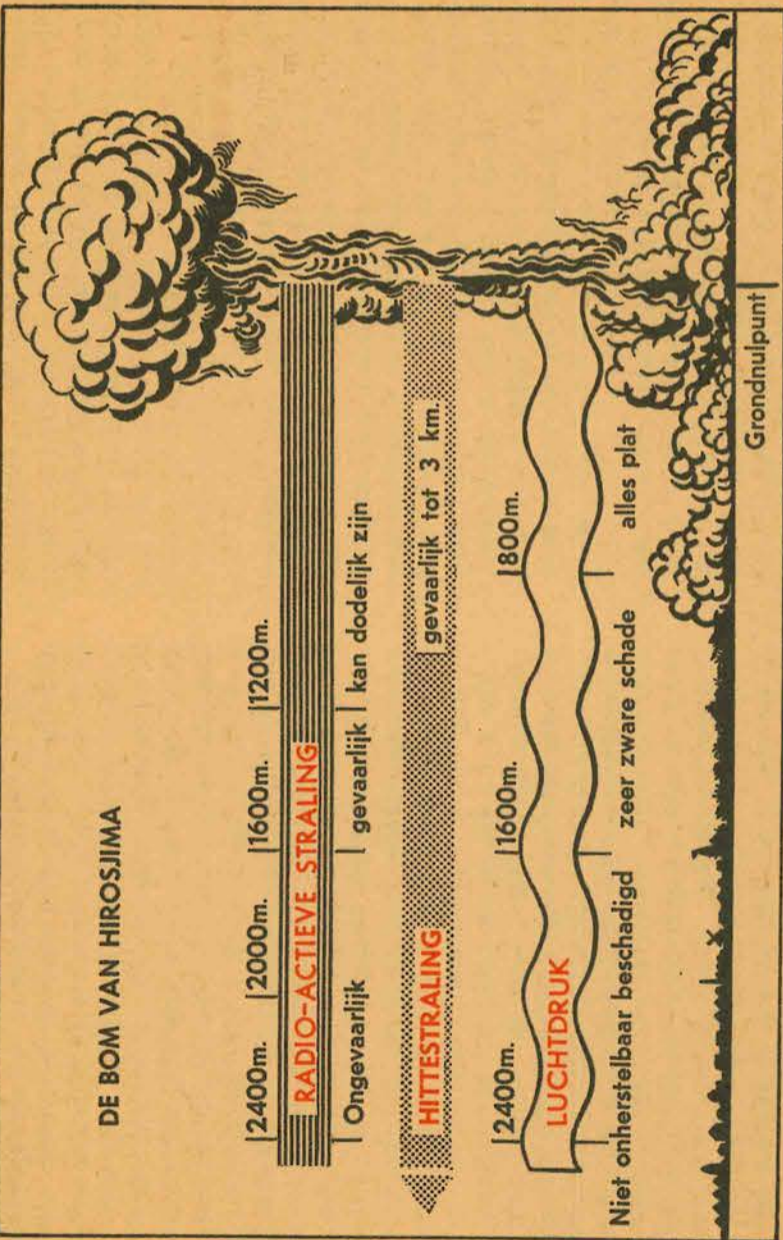
De radioactieve straling daarentegen is iets heel nieuws. Zij bestaat zowel uit een in de onmiddellijke omgeving van het explosiepunt optredende, zeer kort durende straling als uit radioactieve neerslag tot ver daar vandaan.

Voordat wij de verschijnselen van de explosie nader bespreken, eerst iets over de gevaren van de atombom in het algemeen. In de naaste omgeving van het explosiepunt bestaan geen overlevingskansen; daar wordt alles vernietigd. Dan komt er een zone, waarin alles onherstelbaar beschadigd wordt, en waar u er alleen het leven af zou brengen, als u goed gedekt was. Daarop volgt een gebied, waar wel zware, maar niet onherstelbare vernielingen zijn aangericht en de kans op ernstige persoonlijke ongevallen sterk is verminderd. Nog verder weg wordt alleen lichte schade, en door de hitteflits hier en daar brand veroorzaakt. Daar is de radioactieve straling van de explosie zelf al ongevaarlijk.

Ten slotte komen we zover van het explosiecentrum, dat u alleen maar de lichtflits ziet, en u bij het horen van de klap ook de ruiten hoort rinkelen. De ontploffing zelf is daar ongevaarlijk geworden. Maar ook daar nog, en zelfs veel verder, waar u er niets meer van ziet of hoort, kunt u nog bedreigd worden door de radioactieve neerslag.

Op de tekening van blz. 8 kunt u zien, wat de uitwerking zou zijn bij een ontploffing van

DE BOM VAN HIROSJIMA

een atoombom van het type, dat in Japan werd geworpen.

Op dit type bom moet u zich intussen niet blindstaren. Men heeft na die tijd zowel zwaardere als lichtere bommen gemaakt. Als nu b.v. een bom acht maal zo zwaar is als de bom uit nevenstaande tekening, moeten de afstanden worden verdubbeld. Zou hij acht maal zo licht zijn, dan kunt u de afstanden halveren.

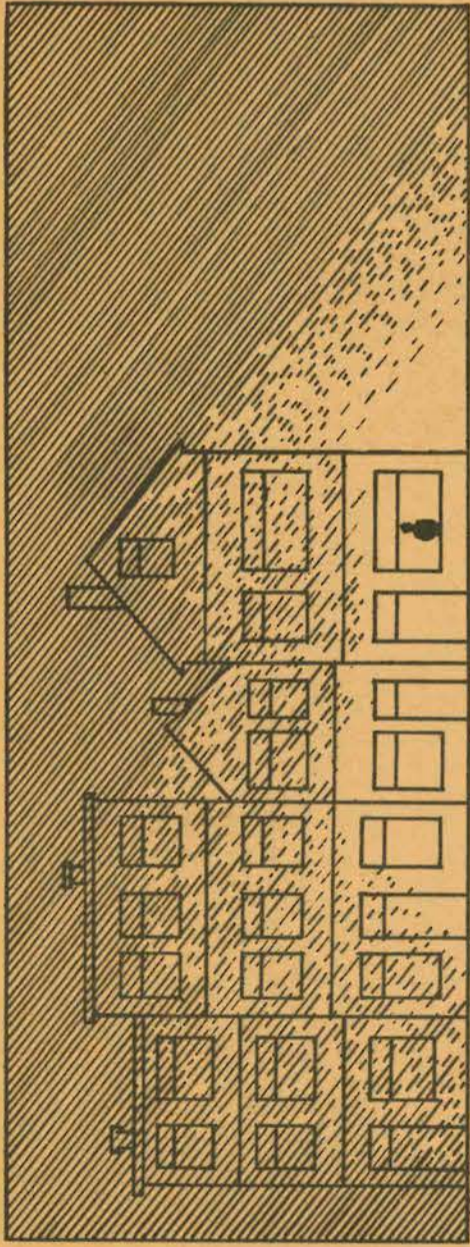
Om te begrijpen hoe te handelen wanneer u de ontploffing van een atoombom meemaakt, is het nuttig wat meer te weten over de gevolgen van zo'n explosie. Over de *luchtdruk* hebt u in nevenstaande tekening al het nodige kunnen vinden. De *lichtflits* kan tijdelijk verblinden, als men er toevallig in kijkt. De *hitteflits* steekt tot op een flinke afstand alle licht brandbare stoffen in brand, ook binnenshuis, en onbedekte lichaamsdelen kunnen erdoor verbrand worden. Lichte kleding kan evenwel voldoende bescherming geven (als het tenminste geen kleding is, die zelf gemakkelijk vlam vat) Wat de *straling* (of radio-actieve) betreft, wij zullen ons hier beperken tot die welke onmiddellijk bij de explosie optreedt. (De radioactieve neerslag bewaren wij voor een vol-

gend hoofdstuk). De straling, die bij de explosie zelf vrij komt, duurt zeer kort, maar dringt door alles heen. Op de weg door dit 'alles' neemt zij echter snel in sterkte af. Zo snel dat, als er voldeende huizen of gebouwen of andere belemmeringen zich tussen u en een atoomexplosie bevinden, u geen nadelige gevolgen van de straling zult hebben. (Zie tekening op blz. 10.)

In de tekening op blz. 8 hebt u gezien, dat de straling ook met de afstand afneemt.

En nu de wijze, waarop u zich het best tegen de explosie van een atoombom beschermt, wanneer u er tenminste niet al te dicht bij bent.

Het veiligste zou u dan ongetwijfeld zijn in de schuilgelegenheid in uw huis, dezelfde als die u voor de brisantbom heeft uitgekozen. Een schuilloopgraaf is in dit geval niet zo best, of de afdekking daarvan zou al heel dik moeten zijn. Reken er echter niet te vast op dat u tijdig door luchtalarm wordt gewaarschuwd. Als het kernwapen met een raket aankomt, is dit zelfs onmogelijk. En omdat nu eenmaal niet aan te nemen is, dat men dag en nacht in de schuil-

'Schaduwwerking' van gebouwen tegen directe radioactieve straling

gelegenheid blijft, is het in dat geval dus waarschijnlijk, dat de explosie op een voor u volkomen onverwacht ogenblik plaatsvindt.

Maar dan krijgt u — tenzij u natuurlijk vlak bij de explosie bent — nog de waarschuwing

ogen te brengen tegen glassplinters. En dan blijft u even liggen, totdat de storm van de luchtdruk met zijn vliegende scherven en valend puin voorbij is, wat in ongeveer een minuut is gebeurd.

Denk nu niet, dat alle gevaar voorbij is. Het is best mogelijk, dat de hitteflits ergens in uw huis een begin van brand heeft veroorzaakt. Dus moet u dat zo gauw mogelijk onderzoeken en zo nodig maatregelen nemen. Dat kunt u gerust doen, want als de bom gevallen is en uw huis nog staat, hoeft u niet bang meer te zijn, behalve nu juist voor die brand, en voor radioactieve neerslag (waarover hieronder nader), maar daarvan is de brand voor u dan verreweg het gevaarlijkst.

U kunt zich dus tegen de gevolgen van een explosie van een kernwapen beschermen, mits u er niet te dicht bij bent. Daarom zijn er, die zeggen dat de beste bescherming tegen kernwapens is, te zorgen dat men niet in de buurt is en dat daarom allen die in de naaste omgeving wonen van een doel, dat met een atoombom zou kunnen worden bestookt, zouden moeten evacueren. Zij die zo spreken verliezen uit het oog,

Man onder schrijfbureau

wat grootscheepse evacuaties zouden betekenen in ons dicht bevolkte land onder oorlogsomstandigheden; hoe het gehele maatschappelijke leven zou worden ontwricht, wanneer men vele honderduizenden — misschien zelfs enige miljoenen — mensen huis en haard zou doen verlaten en hen elders zou inkwartieren; welke risico's dit met zich zou brengen voor de geëvacueerden, wanneer zij zich tegen fallout moeten beschermen; hoe zij hun bezittingen zouden terugvin-

den, of misschien zelfs niet zouden terugvinden, wanneer de evacuatie niet nodig zou zijn geweest. Evacuatie kan heel wel onnodig zijn, want zelfs als een oorlog is uitgebroken staat niet vast, dat dit een kernwapenoorlog zal zijn en evenmin, dat tegen alle doelen die daarvoor in aanmerking zouden kunnen komen atoom-bommen zullen worden gebruikt.

Daarom zal niet worden geëvacueerd, tenzij er aanwijzingen zijn, dat dit in bepaalde gevallen noodzakelijk is. Dan zal een evacuatie zich in zeer korte tijd, in slechts weinige uren moeten kunnen voltrekken. De plannen daarvoor zijn of worden uitgewerkt. Blijf daarom in uw woonplaats totdat de regering het sein voor evacuatie geeft.

Als het zover zou komen moet u snel kunnen vertrekken. Dan zult u wat u mee moet nemen vlug bijeen moeten kunnen pakken; u kunt dat dus beter tevoren al bij elkaar zoeken.

Voor iedereen geldt trouwens, dat het verstandig is het meest nodige bij de hand te hebben. Het zou immers kunnen gebeuren, dat u de wijk moet nemen naar veiliger buurten voor een brand, die zowel door een atoombom als

door een conventioneel bombardement of een toevalstreffer veroorzaakt kan zijn, of als uw huis is ingestort of elk ogenblik kan instorten.

Wat u dan allemaal bij de hand moet hebben vindt u achter in dit boekje.

Een vraag en een antwoord

Misschien vraagt u zich af: waarom zegt men niets over waterstofbommen?

Zeer juist opgemerkt en wij haasten ons dan ook u te antwoorden.

De waterstofbom (of H-bom) verwachten wij in ons land niet; eenvoudig niet, omdat de tegenstander hier met A-bommen al meer dan genoeg kapot kan maken en A-bommen veel goedkoper en veel talrijker zijn. De H-bommen zal de tegenstander reserveren voor zeer grote doelen buiten ons land. Denkt u intussen niet, dat u er daarmee van af bent. Wij houden wel rekening met de mogelijkheid, dat ze in een buurland tot ontploffing komen, en onverschillig of dat Duitsland, Engeland of Frankrijk is, zullen ze ons moeilijkheden genoeg kunnen bezorgen. Welke, dat zullen wij nu gaan bespreken.

De radioactieve neerslag

De radioactieve neerslag of fallout is het overal dreigende gevaar van de kernwapenoorlog. Fallout immers kan in het hele land neerkomen. Gelukkig is fallout ook het gevaar, waar u het meeste tegen kunt doen. Uzelf, want een ander doet het niet voor u.

Wat is radioactieve neerslag eigenlijk?

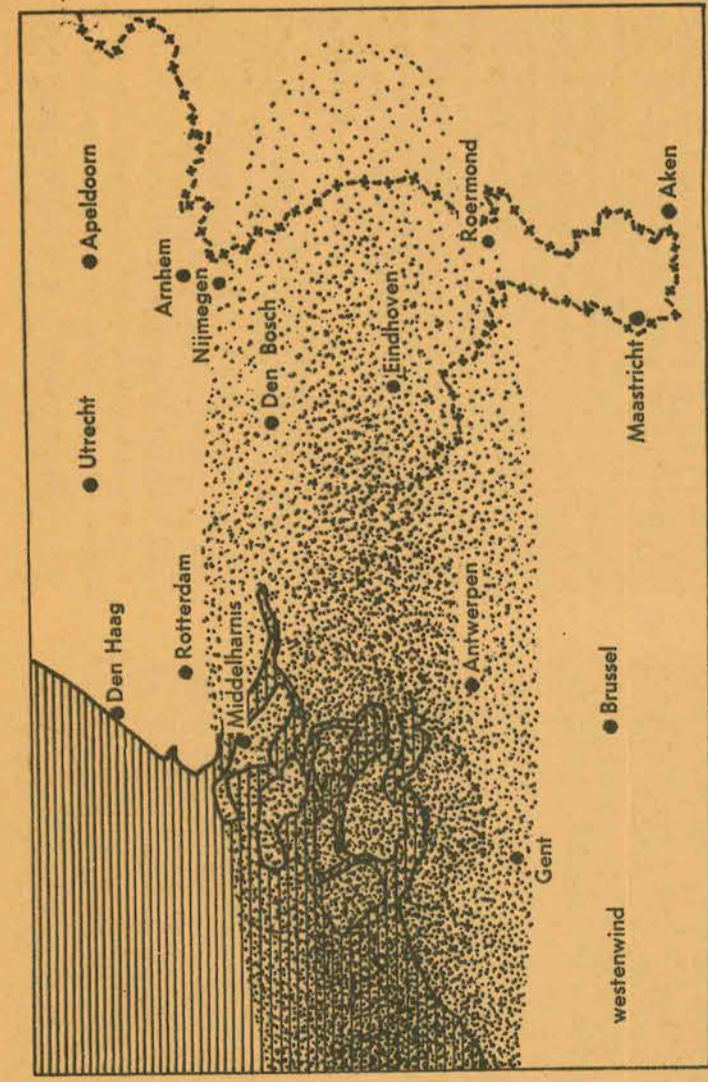
Radioactieve neerslag bestaat uit stofdeeltjes, die na een ontploffing van een kernwapen opstijgen en daarna uit de lucht kunnen neerdalen, die radioactief zijn en die dus gevaarlijke stralen uitzenden, welke u ziek kunnen maken, misschien zelfs zo ziek, dat u het niet overleeft. Zij zijn bijvoorbeeld gevaarlijk, doordat u ze niet ziet, niet voelt, niet ruikt en niet hoort. Bovendien duurt de straling van radioactief stof veel langer dan die van de explosie zelf, en daarbij kan dit stof tot heel ver daar vandaan neerdalen.

Radioactieve neerslag ontstaat niet bij elke ontploffing van een kernwapen. Ontplofft een atoom-

bom hoog in de lucht, dan komt het niet voor. Wel echter, als een atoombom op de grond ontploft, of zo laag er boven, dat de vuurbol de aarde raakt. Dit zal ook meestal gebeuren met een waterstofbom, omdat de vuurbol daar zo groot is.

Een waterstofbom, die boven Londen zou ontploffen, zou radioactieve neerslag kunnen veroorzaken tot bij de Poolse grens. Als de oostelijke en westelijke mogendheden elkaar met kernwapens zouden bestoken, zou een neutraal Zweden of Zwitserland ook onder fallout kunnen komen te liggen.

Wij hebben gezegd, dat u gelukkig zelf veel tegen fallout kunt doen. Wat dan? Wel, in twee opzichten gelijkt de straling van de radioactieve neerslag op die van de explosie zelf: met de afstand neemt die af, en ook met de hoeveelheid materie, waar de straling doorheen moet, precies zoals bij een felbrandende kachel; u hebt daar minder last van de uitstralende hitte door uw stoel

Voorbeeld van een mogelijk neerslaggebied enige uren na een waterstofbomexplosie boven Zuid-Engeland (naarmate de tijd verstrijkt, zal het fallout-gebied zich meer naar het oosten gaan uitstrekken.)

wat achteruit te zetten en een kachelscherm te gebruiken.

Maar wilt u er nu aan denken, dat de straling hier niet rechtstreeks van de bom komt, die op een meer of minder grote afstand is ontploft, maar van het radioactief stof dat in uw achtertuinje komt te liggen en op de straat, op uw dak en op uw balkon?

Wilt u er aan denken, dat dit stof uw raam kan binnenwaaien en zo binnenshuis zijn gevaarlijke stralen uitzendend?

Wij hebben al twee mogelijkheden leren kennen, waarmee men dit gevaar kan keren, namelijk door voor afstand en afscherming te zorgen.

Er is nog een derde mogelijkheid.

Wij hebben zojuist gezegd, dat de straling van fallout ook daarom gevaarlijker was dan die van de eigenlijke explosie, omdat zij langer duurde. Zij kan inderdaad dagen, weken, zelfs maanden duren. Dat wil niet zeggen, dat de fallout al die tijd even sterk uitstraalt. Neen, gelukkig neemt de straling met de tijd zeer snel af. Hoe snel wel? In 7 uur na de explosie neemt zij af tot 1/10, in zeven maal 7 uur (praktisch 2 dagen) tot 1/100, in zeven maal 2 dagen ofwel 2 weken tot 1/1000 enz.

Van deze eigenschap der straling kunnen wij profiteren.

Denkt u dus bij alles, wat u doet, aan deze drie A's:

de A van afstand

de A van afscherming

de A van afwachten

(tot de straling is afgenomen)

Denkt u er ook aan, dat het niet mogelijk is te bereiken, dat u helemaal niet door straling getroffen wordt, maar dat alle beetje helpen om de straling zo ver af te zwakken dat zij niet meer gevaarlijk is.

Eerst de A van afstand.

Op de straat, in de tuin, op het dak, kan radioactief stof zijn, hebben wij gezegd. Waar is men dus het veiligst? Ergens midden in huis, even ver van alle buitenmuren af. En nu de hoogte in of op de grond blijven? Bij ons normale woningtype, bent u het veiligst zo laag mogelijk, dus gelijkvloers, of als u die hebt, in een souterrain of kelder.

Alleen bij torenflats zit u veiliger in de hoogte, mits u een zekere afstand onder het dak bent.

Wat doet u tegen het stof binnenshuis?

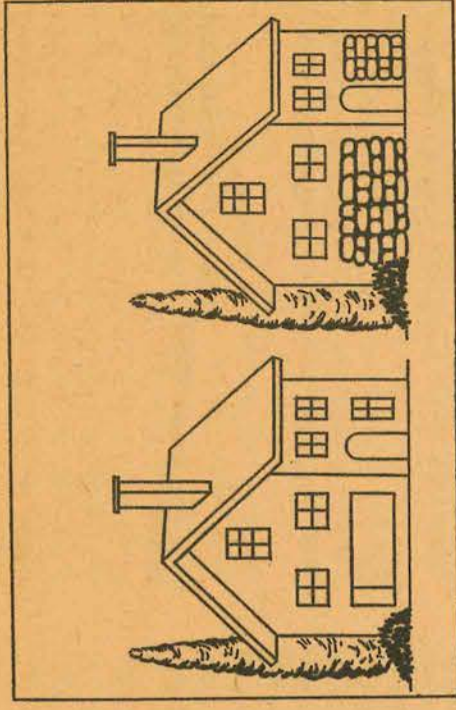
Zorgen, dat het huis tochtvrij gesloten is of, als de ruiten door een bombardement gesneuveld zijn en geen hardboard of vloerzeil bij de hand is, u terugtrekken in een vertrek, waar het stof niet kan komen. Steeds moet u er aan denken, de afstand tot de fallout zo groot mogelijk te houden. Als u op 4 meter afstand bent van de buitenmuren en het dak, zou zonder afscherming nog maar tweederde van de straling, die buiten heerst, u bereiken.

Kunt u die afstand tot 8 meter brengen, dan is het nog maar de helft ervan.

Maar daarmee bent u er nog niet. De straling moet veel verder worden teruggebracht en wel tot 1/50 van die daarbuiten. Schrikt u? Laten wij u dan vertellen, dat zij in een normaal ingebouwd huis op de veiligste plaats al is teruggebracht tot 1/40 (in een vrijstaand huis tot 1/10). Dat komt door de tweede A, die van afscherming.

Zoveel mogelijk van zo zwaar mogelijk materiaal geeft de beste afscherming. Aarde en baksteen houden b.v. veel meer tegen dan eenzelfde

Beveiliging huis door middel van zandzakken
opgestapeld tegen de buitenmuur

dikte aan hout, en beton nog meer. Of om het anders te zeggen: om een zelfde graad van bescherming te geven als een betonwand van een bepaalde dikte, heeft men nodig een ongeveer 1,8 maal zo dikke bakstenen muur, een 1½ maal zo dikke aarden wal of een haast 8½ maal zo dikke laag hout.

U begrijpt nu meteen, waarom een ingebouwd huis zoveel veiliger is dan een vrijstaande woning. De belendende huizen beschermen u immers tegen de straling van opzij. Een kelder is natuurlijk het allerveiligst, maar ook als u die mist, kunt u met betrekkelijk eenvoudige middelen nog iets bereiken. De boeken, de kist met steenkool en de bloempotten, alles wat u bedenken kunt, kunt u aanslepen om u zo goed mogelijk te verschansen. U bent natuurlijk nog beter toegerust, als u zandzakken hebt, vanzelfsprekend gevuld, die tegen de muren gestapeld zijn (maar zorg, dat ze niet door de vloeren zakken).

Voorals u over een souterrain of kelder kunt beschikken, loont het de moeite, om het raam daarvan met zandzakken te barricaderen, want glas houdt niets van de straling tegen. Het is dus niet alleen de afscherming die u beveeligt, en ook

niet alleen de afstand, maar de combinatie van beide.

Wilt u dan ten slotte de derde A eens bekijken, die van afwachten? Straling neemt met de tijd sterk af. Door daarmee rekening te houden vermindert u het risico. Het kan zijn, dat u nog iets

aan de barricade wilt doen, als de radioactieve neerslag reeds valt. Doe dat liever niet, maar neem zeker de eerste tijd de wijk naar het veiligste punt. Het kan zijn, dat de muurkast, waar u een toevlucht hebt gezocht, u stijf van leden maakt, en u behoefte gevoelt aan een 'uitje', in uw woning wel te verstaan. Stel dat zo lang mogelijk uit.

Fallout-alarms en schuilkelderproblemen

Wij zullen nu nog even herhalen, hoe u zich kunt beschermen.

conventioneel bombardement
schuilgelegenheid in huis of schuilloopgraaf;
brandbestrijding;

atoombomexplosie

duiken;
brandbestrijding;

radioactieve neerslag

A fstand
A fscherming
A fwachten

Afstand en afscherming brengen u ertoe de veiligste plek in uw huis te zoeken en niet daarbuiten. (Hoe dik zou de afdekking van de schuilloopgraaf

lijk is gebeurd om uit te maken welk gevaar voor u het grootst is. Alweer dezelfde tegenwoordigheid die wij ook bij de conventionele wapenen tegenkwamen (u weet nog wel: de schuilkelder in of de zolder op). Hier zou het kunnen zijn: de schuilplaats in of de straat op. Uw schuilgelegenheid moet natuurlijk voor dit geval ook zo zijn, dat er geen stof naar binnen kan komen.

Maar ook daarmee zijn nog niet alle problemen opgelost. Denk maar eens aan de derde A, die van afwachten, omdat de straling met de tijd afneemt. Het kan zijn, dat u een paar dagen in uw schuilplaats zult moeten zitten, in uw huis misschien wel een week.

Dus moet u daarop zijn ingericht. Hoe? Dat weet u het beste, als u het normaal dagelijks gebeuren eens in gedachten neemt. U komt dan tot: beddegoed; noodprivaat, te maken van asemmer met turfmolm en bleekpoeder; drinkwater; voedsel, dat koud te eten is indien men voor de voorbereiding afhankelijk is van de gas- en elektriciteitsvoorziening (die namelijk gestoord kan zijn); onafhankelijk daarvan werkende kooktoestellen alleen te gebruiken voor de voedselbereiding in-

Dus zal de BB zorgen voor een fallout-waarschuwing, ongeveer een uur voordat deze gaat vallen en voor fallout-alarms, ongeveer 5 minuten tevoren. U hebt dus meestal nog wel een uur om nog het een en ander in orde te maken en 5 minuten om u terug te trekken in uw veiligste vertrek. Als alles goed gaat tenminste.

Want het kan zijn, dat de tijd ontbreekt voor een fallout-waarschuwing en u dus onmiddellijk verrast wordt door het fallout-alarms. Dat zal zich vooral kunnen voordoen wanneer men slechts enige tientallen kilometers van de atoombom-explosie af woont. Het kan ook zijn, dat de atoombom zo dicht in de buurt valt, dat, zelfs als u de lichtflits niet hebt gezien, u het geluid van de explosie eerder hoort dan een signaal van de BB. Hoort u nu een dergelijke slag (en die kunt u zeker niet verwarren met het rumoer van een gewoon bombardement), dan doet u er veilig aan, dit geluid maar als een fallout-alarms op te vatten, en daarnaar te handelen. Denk echter aan de mogelijkheid van brand, die de bom kan veroorzaken, niet alleen bij u thuis, maar ook elders, welke op den duur ook naar uw huis kan overslaan.

Tracht dus eerst te weten te komen wat er eigen-

dien de schuilplaats voldoende luchttoevoer heeft; om de verveling te verdrijven: boeken, tijdschriften, spelletjes voor de kinderen; de hond en de kat; verder noodverlichting.

En nu, hoe weet u, hoe lang u in die schuilgelegenheid moet zitten? Wanneer kunt u weer vrij in huis rondlopen? De ABC-dienst van de

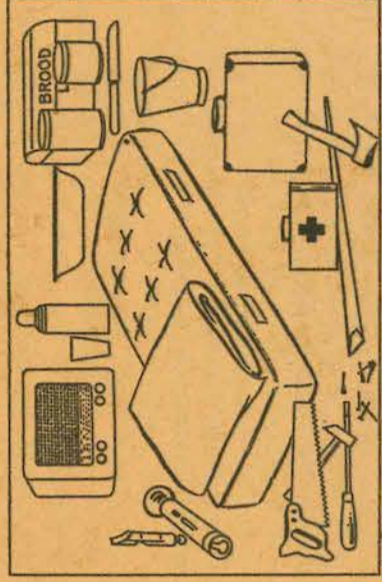
BB zal het u vertellen. Hoe? Eerst alleen door de radio. (Noteren: zien of u een aansluiting voor een radio in uw schuilgelegenheid kunt aanbrengen, en anders sparen voor een batterij-radio.)

Dus nu gaan wij nog eens opschrijven alle zaken, die u bepaald nodig hebt of waar u in ieder geval veel nut van kunt hebben:

beddegoed
noodprivaat
drinkwater voor twee dagen
(bereid) voedsel voor twee dagen
lectuur
spelletjes
noodverlichting
radio
(medicijnen)
voedsel voor een week
drinkwater voor een week
zeep

in huis

in de schuilgelegenheid

Inventaris schuilplaats

En dit kunt u nog met allerlei andere dingen aanvullen. Gaat u maar eens na, wat u zoal op een dag door uw handen laat gaan.

Het allerbelangrijkste is natuurlijk het voedsel. Hoeveel hebt u nodig, wat moet u nemen, en hoe moet u het bewaren?

Voor wij u dat vertellen, eerst nog iets heel belangrijks.

Als u radioactieve stofdeeltjes op de huid of uw kleren krijgt, kunt u daarvan afkomen door die kleren uit te doen en u goed te wassen (speciaal de haren, onder de nagels, in de huidplooiën).

Maar als u fallout in uw lichaam krijgt, valt daar niets meer aan te doen. U blijft dan de rest van uw leven een deel van deze stralers in uw lichaam houden. En ze komen erin door de neus, de mond of open wonden. Daarom moet alles, wat gegeten, gedronken of gerookt wordt, vrij zijn van radioactief stof. Daarom moet het voedsel goed verpakt, en de drank goed afgesloten zijn. Daarom moet u geen sigaret roken, die niet op een stofvrije plaats, b.v. in een blikje, bewaard is gebleven.

En nog één opmerking. In uw schuilgelegenheid of woning krijgt u door de radio ook aanwijzingen voor wat u moet doen, als u weer voor het eerst naar buiten gaat, of het bericht, dat u geëvacueerd zult worden, omdat de fallout in het gebied waar u woont te gevaarlijk is om daarin nog langer te kunnen verblijven. Luister dus goed.

Voedsel in huis en in de schuilgelegenheid

Het zal u wel duidelijk zijn, dat het niet mogelijk is, er voor te zorgen dat u straks in uw huis of schuilkelder even uitgebreid en gevarieerd warm en koud eet als nu. Evenmin dat onder die omstandigheden uw noodvoeding precies alle stoffen bevat, die de deskundigen graag in uw normale dagelijkse voeding zien. Het is voldoende dat u en de uwen zich gedurende enige tijd redelijk goed kunnen voeden.

Daarbij moet het zo eenvoudig en goedkoop mogelijk blijven.

De volgende maatregelen, die u dus in vredes-tijd moet nemen, komen in aanmerking:

1. Zorg dat uw normale keukenvorraden ruim zijn en blijven. Dus niet wachten tot het laatste restje suiker, griesmeel of bloem, het laatste pakje koffie of thee, de laatste kilo aardappelen wordt gebruikt, omdat u het toch zó om de hoek kunt halen.

22

van zulk een voorraad is bovendien ook, dat u wat rustiger kunt zijn, als b.v. met het oog op een op handen zijnde rantsoenering van levensmiddelen de winkelier tijdelijk niet normaal verkopen mag of kan. U kunt dan beter de verleiding tot het verfoelijk hamsteren weerstaan. Koopt u nu dus onder omstandigheden, waarin handel en industrie zonder enige moeilijkheid nieuwe voorraden kunnen aanvoeren, rustig dit bescheiden voorraadjie bij elkaar, dan handelt u niet a-sociaal, maar verstandig.

Een voorbeeld van zulk een ijzeren voorraad voor één volwassen persoon voor b.v. 10 tot 14 dagen vindt u achterin het boekje. De kosten bedragen op het ogenblik (1961) rond f 15,-. Bedenkt u wel dat u voor dit geld behoorlijke voeding hebt ontvangen, die u straks ook gebruikt,

hetzij bij de vervanging, hetzij — dank zij uw voor-zorg — in geval van nood. U bent dat geld dus niet kwijt.

Het kan zijn, dat u zulk een voorraad, voor een gezin berekend, voor zeg een week, niet in uw huis kwijt kan, hetzij door ruimtegebrek, hetzij door het ontbreken van voldoende droge en koele ruimte; zorgt u dan voor een deel ervan, dat wil zeggen alles wat wél kan. In dit geval is een halve maatregel beter dan geen enkele en: waar een wil is, is een weg. Hebt u een schuilgelegenheid, zet dan daar ook wat neer.

U zult uit de lijst zien, dat de aanbevolen levensmiddelen ten dele met vuur moeten worden bereid (in huis). Denkt u er dus aan, een eenvoudige kooktoestel en brandstof daarvoor bij de hand te hebben.

23

Nog iets in huis te nemen?

Misschien hebt u nu wel voldoende in huis, maar waarschijnlijk nog niet. Er zijn nu eenmaal zaken, die u in normale tijden niet elke dag gebruikt, maar die u dan ineens broodnodig zou kunnen hebben. En dan zult u niet de enige zijn, met als gevolg dat de voorraden snel uitgeput zullen zijn.

Denkt u maar eens aan het oorlogsgebeuren: verwondingen, uitvallen van licht, brand.

Voor verwondingen (ook in vredetijd) doet u er goed aan een verbanddoos in huis te hebben en verbandwatten. Een schaar hebt u wel, nemen wij aan. Zie hiervoor verder 'Wenken voor Eerste Hulp', die u tegelijk met de 'Wenken voor de bescherming van uw gezin en uzelf' ontvangen hebt.

Noodverlichting! De hoeveelheid kaarsen, die

er in het hele land zijn, is niet groot. Lucifers worden in een oorlog ook gauw gewilde artikelen. Hebt u wel zaklantaarns, met reservelampjes en -batterijen?

Voor brand hebt u natuurlijk wel emmers in huis. Ook zand? Ook een slang met aansluiting op de kraan (waterdiefje)?

En de schuilgelegenheid. Een signaal-fluit en enig gereedschap, waaronder bijl en zaag, zouden u kunnen helpen eruit te komen, als u dat door een instorting niet meer langs de gewone weg zou kunnen.

Tenslotte nog een paar artikelen waarvan u, als de radioactieve neerslag u in uw huis opsluit, al gauw tekort hebt: zeep en andere wasmiddelen, toiletpapier, damesverband, rookgerei.

En nu: U

Als u dit boekje tot zoverre gelezen hebt, is het voorlopig genoeg. Nu is de beurt aan u, en wel om iets te doen.

U kunt drie dingen doen:

het in de prullemand gooien;

het bewaren en verder niets doen;

het bewaren en ook iets doen.

Aan de eerste categorie lezers adviseren wij, in geval zij het onverhoopt toch nog nodig zouden hebben, te zien of zij dan bij een ander aan de weet kunnen komen wat zij moeten doen en laten.

Mogen wij de tweede categorie in overweging geven het zo te bewaren, dat zij het altijd weer kunnen terugvinden?

Nu de daadkrachtigen.

Wat zou u ervan zeggen, als u eens door uw huis rondliep en naging, waar uw veiligste vertrek ligt.

U zou dan tegelijk eens kunnen nadenken, hoe u in geval van nood nog met tegels, zand of boeken een afscherming zou kunnen aanbrengen; waar u het drinkwater zou kunnen opslaan; welke toch al in uw huis aanwezige artikelen geschikt zijn om naar uw oorlogsbivak binnenshuis te slepen. Want de mogelijkheid bestaat, dat u straks nog zal moeten kamperen in uw halletje of uw kelder.

Tot dusverre heeft het nog niets gekost, behalve wat tijd. Daarvoor hebt u in ieder geval al een idee gewonnen.

Intussen weet u nu ook, wat u nog mist. Wat zou u ervan zeggen, als u langzamerhand een voorraadje ging vormen? Weg is het nooit.

Natuurlijk blijven er bij u vele vragen. Is dit wel het veiligste vertrek in mijn huis? Hoe kan ik dat nog versterken? Hoe bestrijd ik nu een brand? Hoe kom ik aan een prima schuilkelder?

Die vragen worden niet door ons beantwoord, maar door de BB. Zij is er voor u. Maak er gebruik van.

Het is daarvoor helemaal niet noodzakelijk de hele organisatie te leren kennen. Voor u is het voldoende, als u kennis maakt met de man, die het dichtst bij u in de buurt zit, de blokwachter.

Vraag hem om raad. Hij zal u antwoord geven, en als hij het niet weet, een andere figuur uit de BB weten te vinden, die het wél weet.

Zoek dus uw blokwachter op, en als u niet weet, waar hij zit, vraag er dan uw kennissen naar of informeer op het bureau van de BB of het gemeentehuis.

Kan ik mijzelf beschermen?

Als u hoopte, zich na het lezen van dit boekje onder alle omstandigheden te kunnen beschermen, bent u nu wel uit de droom. Soms wel en soms niet, zult u begrepen hebben. Als een bom juist op uw huis valt zal uw schuilgelegenheid weinig baat brengen. Maar in zeer veel andere gevallen zal het naleven van wat in dit boekje staat, voor u het verschil kunnen betekenen tussen meer of minder ziek of gewond zijn, en zelfs tussen dood en leven. In ieder geval zal het uw kansen vermeederen om zonder ernstige gevolgen een oorlog door te komen.

Voorbeeld van een zgn. 'ijzeren noodvoorraad' levensmiddelen

(Hoeveelheden per persoon, voldoende voor 10 tot 14 dagen)

Levensmiddelen	Hoeveelheid	Houdbaarheid	Wijze van bewaren
1. Biscuits, luchtdicht verpakt	1000 g	1 jaar	droog en koel
2. Rijst, macaroni of spaghetti (verpakt; rijst evt. in sloopje)	1000 g	1 jaar	koel, droog, donker, luchtig
3. Gecondenseerde melk in blik, zonder suiker	4 blikjes	enkele jaren	koel
4. Aardappelmeel of maizena, verpakt ¹⁾	1000 g	1 jaar	luchtig
5. Suiker in glas of bus	1000 g	onbeperkt	koel en droog
6. Slaolie in fles	750 g	onbeperkt	koel en donker
7. Groene erwten (in sloopje)	1000 g	1 jaar	droog
8. Soep in blik ²⁾	1 ltr.	lange tijd	donker, droog, koel
9. Vruchtensap in blik ²⁾	$\frac{1}{2}$ ltr.	lange tijd	donker, droog, koel

Eventueel aan te vullen met:

10. Conserven in blik, vlees, vis (geen zgn. halfconserven als vis in saus, azijn of gelei)
11. Bouillonblokjes in blik

450 g

onbeperkt

koel en droog

idem (mits droog en ongeopend)

^{1) 2)} Zie blz. 28

¹⁾ Dat aardappelmeel hier genoemd wordt bij de 'levensmiddelen' moge op het eerste gezicht vreemd schijnen, doch het gaat hier om een noodvoorraad. Aardappelmeel is zeer lang houdbaar en heeft een hoge calorische waarde. Al mag dan een bordje aangengd aardappelmeel met suiker beslist geen lekkernij zijn, het heeft wel degelijk zijn waarde als noodvoedingsmiddel.

²⁾ De voorziening met water is reeds afzonderlijk genoemd. Artikelen als soep in blik, vruchtensap in

blik en spuit- of mineraalwater, die immers veel vocht bevatten, zijn in dit verband van groot belang.

N.B. Voor zuigelingen: melkvoeding in blik: 1 blik per dag; vastere voeding (bijv. groente-vees-aard-appelen) in blik: 1 blik per dag.

P.M. Appelstroop in blik, (kunst)honing, pakjes soep in luchtdichte verpakking, blikjes koffiepro-dukt, bussen beschuit.
Dietvoeding.
Blikopeners.

Maatregelen bij evacuatie

1. Luister goed naar de u door de bevoegde autoriteiten gegeven aanwijzingen en volg deze stipt op.
2. Trek de kleren aan, die bij het jaargetijde passen.
3. Neem alleen het meest noodzakelijke mede.

Strikt noodzakelijk zijn:

geld;
waardepapieren (polissen, paspoorten, trouwboek-je e.d.);
distributiebescheiden;
toiletartikelen (handdoek, zeep, tandenborstel, tandpasta, scheergerei, kam en borstel);
nachtgoed;
dekens of slaapzakken (reken er niet op, dat u er-gens anders een deken kan worden uitgereikt, de voorraad in ons land is zeer beperkt);
lakens;

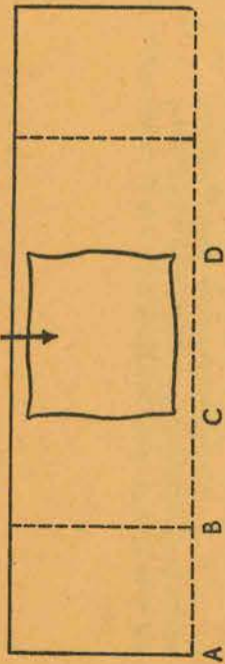
eetgerei (liefst kampeerpannetjes, verder mok en lepel; de kans dat deze in tijdelijke onderkomens aanwezig zijn, is uiterst klein);
toiletpapier;

noodvoedsel (dit moet koud gegeten kunnen wor-den, b.v. Sanovite, chocoladerepen, gedroogde vruchten; neemt u levensmiddelen in blik mee, vergeet dan niet een goede blikopener);
drinkwater of andere drank (in plastic fles, veld-fles of thermosfles).

Wenselijk zijn:

extra kleren, sokken en schoenen;
zaklantaarn;
EHBO-materiaal;
naaigerei;
schrijfpapier;
bindtouw.

KUSSENSLOOP MET KLEDING E.D.

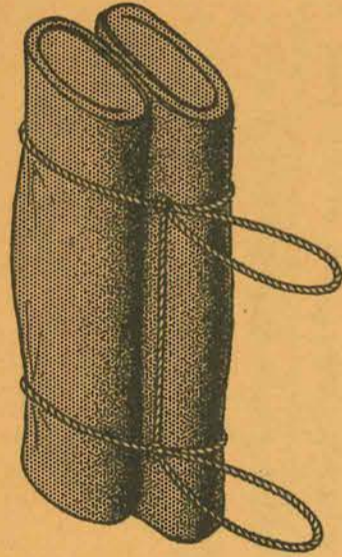

Het maken van een dekenpakket

Hoe neemt u het mee?

Zodanig, dat u uw handen vrij hebt, dus met rugzak of dekenpakket (uw blokwachter vertelt u, hoe u het maakt).

Voedsel en drank voor onderweg zo meenemen,

dat u er direct bij kan. Reken niet op uw auto voor vervoer; maar alleen op uw fiets en op uw voeten.

U moet dus in staat zijn uzelf te verplaatsen en de eerste tijd te verzorgen. Alleen bedlegerigen, ouden van dagen en invaliden zullen bij evacuatie door zorg van de Overheid worden vervoerd.

Inhoud

	pag.
Luchtgevaar	3
Wat kunt u tegen het luchtgevaar doen?	4
Conventionele aanvalsmiddelen	4
Brand	6
Kernwapens	7
Bescherming tegen atoombom-explosie	9
Waterstofbommen	12
De radioactieve neerslag (fallout)	13
De drie A's	15
Fallout-alarm en schuilkelderproblemen	18
Voedsel in huis en in de schuilgelegenheid ..	22
Nog iets in huis te nemen?	24
En nu: U	25
Kan ik mijzelf beschermen?	26
Ijzeren noodvoorraad	27
Maatregelen bij evacuatie	29